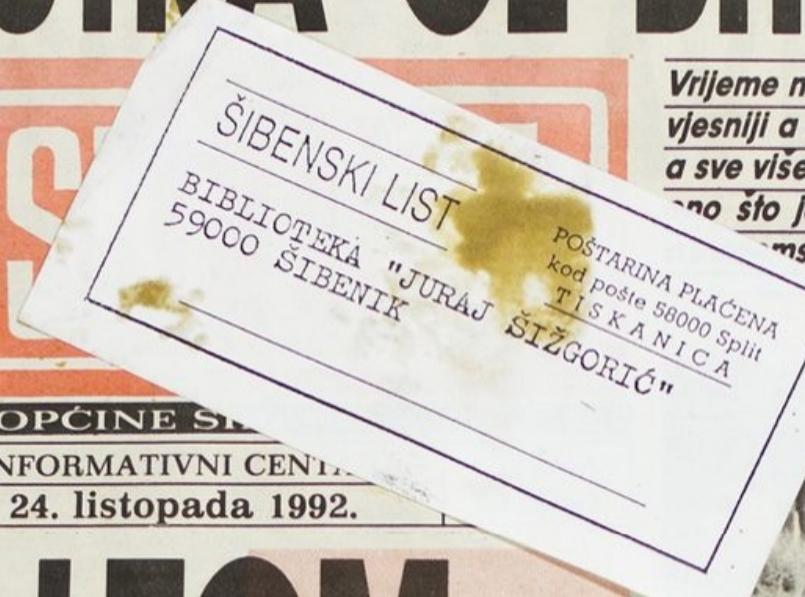

**POVRATAK
PROGNANIKA**

SUTRA ĆE BITI KASNO?

ŠIBENSKI LIST

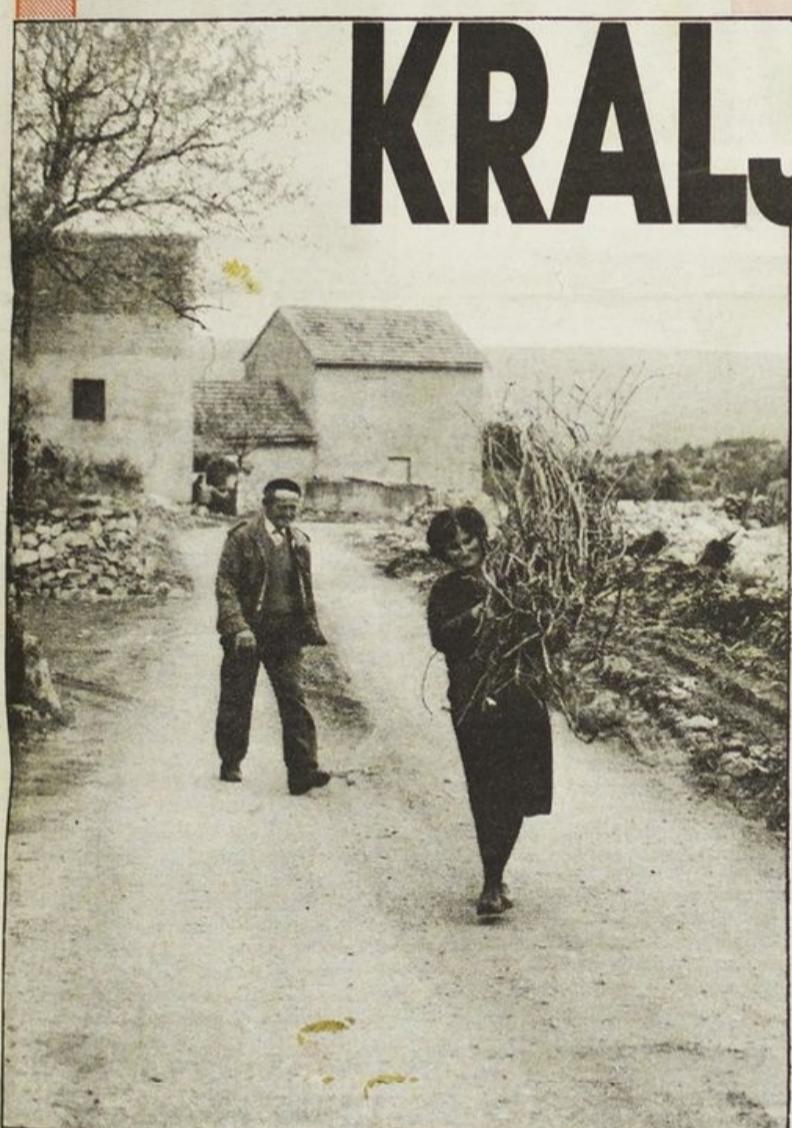

GLASILO OPĆINE ŠIBENIK

GOD. XXX.
BROJ 1505IZDAVAC: INFORMATIVNI CENTAR
Šibenik, 24. listopada 1992.

DO NOVE GODINE

ASFALТОМ I DO DANILA KRALJICE

Cesta u dužini od oko 14 kilometara, koja će s Danilom Blrnjem i Šibenikom povezati ne samo Danilo Kraljice na sjeveroistoku općine, već i Ljubostinje i Mirlović Zagoru u općini Drniš, radi se u suradnji Tehničke Ispostave Hrvatskih cesta iz Šibenika i Inženjerijske jedinice 113. brigade Hrvatske vojske

Stranice 4. i 5.

NIŠTA VIŠE NIJE ISTO

Ne treba gajiti iluzije, ništa više nije isto, niti prognanici, ni zavičaj, ni zemlja, ni poduzeće. Prognanici sve više bivaju slomljeni, utučeni, beznadni, malodusnični svoje. Zavičaj i čežnja za vlastitim domom sve više postaje san, nestvarna želja, a sve manje realna nuda. Zemlja kao imanje, polje, vinograd, vrt, ne sliči više predratnoj slici. Poduzeća više ne postoje. Ista je samo ljubav prema domu i domovini i spremnost da se vrati tamo. To je kapital koji se ne smije nepromišljeno trošiti. Pitanje je kakvog efekta imaju pojedinačni i parcijalni pokušaji kao što je mogućnost slanja paketa, pisama, molbe za posjetu vječnim počivalištima na Dan mrtvih?! Je li pametnije stisnuti zube i pretrpjeti još jedan nedolazak na grob svojih najmilijih ili to pokušati moleći one koji su i ta sveta nam mjesta rušili i devastirali?!

Stranica 2.

Vrijeme ne radi za prognanike. Što je njihov povratak nelzvjesniji a rokovi rastezljiviji oni sve manje čekaju povratak a sve više nastoje pronaći posao, zamijeniti stan ili prodati -no što je preostalo od imanja a sve su češći i odlasci -mstvo "trbuhom za kruhom"

Stranica 3.

CRNO-BIJELO U KOLORU

MOLITVA ZA KIŠU?!

U jednom se svi slažu: treba struje, ali otvorenim pitanjem ostaje kako do nje doći. S tim u svezi nikuda ne vodi pitanje tko je kriv što struje trenutno nema dovoljno. Od ministra energetike se i ne traži odgovor takve vrste, on je tu da ponudi rješenje. Žalosno bi bilo da se južna Hrvatska pretvori u ritualni ples za kišu

Stranica 2.

U ŽARIŠTU

CRNO-BIJELO U KOLORU

Tematika Divlje zapada često se koristila kao paradigma za zbiljanja na trusnom Balkanu. Više i nije toliko bitno da li s pravom ili ne, ali teško da ljudi može zanijekati silkovitost metafore. Zgodnim nam se čini stoga parafriziranje »kaubojskog« filma ili stripa na aktualnu južnohrvatsku ili dalmatinsku, kako je kome draže, elektroenergetsku kruz. Uz pitanje da li će pasti dovoljno kiše američki »crvenokosci« bez čekanja odgovaraju s ritualnim plesom dozivanja kiše.

Čuveni američki sociolog Robert K. Merton kaže da na primjeru indijanskog plesa dozivanja kiše treba razdvojiti dvije stvari i to s obzirom na posljedice. U indijansko vrijeme Winnetou i sunarodnjaci mu doduše nisu imali briga oko redukcija električne energije i hidroelektrane Peruća, ali su ih mučile suše. Dakle, prema Mertonu u prvom je redu ono što je vidljivo — suša. Sukladno vlastitoj tradiciji indijanci dozivaju kišu kako bi funkcioniраo prirodni ciklus i kako bi u pustinjskim krajevima mogli preživjeti, a u tu svrhu postoji razrađen obred i ljudi vraćeni koji ga provode. No, Merton drži da je daleko bitnije ono što se goli okom ne vidi, ono što je skriveno a što je strahovito značajno za

MOLITVA ZA KIŠU?

U jednom se svi slažu: treba struje, ali otvorenim pitanjem ostaje kako do nje doći. S tim u svezi nikuda ne vodi pitanje tko je kriv što struje trenutno nema dovoljno. Od ministra energetike se i ne traži odgovor takve vrste, on je tu da ponudi rješenje. Žalosno bi bilo da se južna Hrvatska pretvorí u ritualni ples za kišu

funkcioniranje zajednice. Nalme, u vrlo teškoj situaciji suše, kada postoji mogućnost izbjeljivanja raznoraznih nesuglasica, ritualom dozivanja kiše »skriveno« se jača unutargrupni identitet i homogenost zajednice. S vremenom takvi i slični rituali postaju sastavni dio tradicijskog kulturnog obrasca i samo dozivanje kiše postaje po sebi nevažno a sve se svodi na latentnu funkciju — jačanje unutargrupnog identiteta i homogenosti zajednice.

Sto bi danas neko indijansko pleme da kojim slučajem obitava u Šibeniku radio kada bi bilo suočeno s redukcijom električne energije? Da li bi dozivali kišu ili bi posegnuli za nekom drugom metodom

za rješenje problema? Prije će biti da bi se upustili u traganje za »politickim« rješenjem. U pomoć bi zvali razne dispečere, ministre, pisali prosvjede. Ali bi se možda »pokrili po ušima« i čekali da se dogodi što se dogodi ima. U svakom slučaju priča onda ide nadugo i naširoko.

Povezivanje indijanaca i južnih Hrvata zvuči možda pretencioznim, jedino vezivno tkivo su »kiša« i »homogenost zajednice« sve ostalo je različito. Indijance su »poklopili po ušima« dok su se Hrvati krvavo izborili, točnije još se bore, za vlastitu državu i slobodu. I mole se za kišu.

Ulazeći u postratovsko razdoblje u kojem obnova ima ključno

mjesto, sve više na površinu isplivavaju ratom zatomijeni životni problemi. Jedan od najvećih koji svojom težinom pritišće Šibenik i južnu Hrvatsku jesu nedovoljne količine električne energije za napajanje svih potrošača. Nije potrebno biti stručnjak za energetiku pa uvidjeti da se problem ne pokušava postaviti tako da se traži rješenje već da se na prvom mjestu želi pronaći krivci za takvo stanje. Što je trebalo ministru Kajfežu da okrivljuje Dalmatince da su sami krivi što nema dovoljno struje jer nisu htjeli na svom području graditi termoelektrane ili nuklearke. Da li bi ministar Kajfež u svom susjedstvu htio imati takvo postrojenje? Ako se već tako

postavlja problem zar hrvatski Jadran ne bi zaraden devizama mogao kupiti struju u inozemstvu bez gradnje nuklearke. Da ne govorimo što bi gradnja nuklearke značila za turizam! Dodatni je problem što se to pakira u centro/regio-izam. Umjesto homogenizacije, koja je još itekako potrebna hrvatskom narodu, i opće nacionalnog konsenzusa i podjednakog podnošenja žrtve i dijeljenja pobjede, pojačava se proces fragmentacije. Drugim riječima, još uvijek nije vrijeme za nepotrebne razmirsice i dolijevanje ulja na vatru gdje je plamen već gotovo bio ugašen.

Termoelektrane ili nuklearke ponovno će doći na dnevni red jer Hrvatska ne može bez struje. U jednom se svi slažu: treba struje, ali otvorenim pitanjem ostaje kako da se trebalo ministru energetike se i ne traži odgovor takve vrste, on je tu da ponudi rješenje. Žalosno bi bilo da se južna Hrvatska pretvorí u ritualni ples za kišu. Umjesto homogenizacije u mraku željeli bismo prosperirati uz svjetlo. Onda bi priče o svijetlo budućnosti ostale muzejski primjeri nekog prošlog doba.

Ivica POLJIČAK

KRONIKA

Radovi na polaganju vodovodnih cjevi od Vodica do Ivanića trebali bi konačno započeti ovog tjedna. Premda su cjevi iz Njemačke prema ugovoru trebale stići do 15. listopada, isporuka prvi količina očekuje se tek ovog tjedna. Ukupna vrijednost nabavljениh cjevi je 2 milijuna i 150 tisuća hrvatskih dinara. Svi montažni i građevinski radovi trebali bi biti završeni do 31. siječnja sljedeće godine. Izvođač radova je javno poduzeće »Vodovod i kanalizacija«, a investitor Hrvatska vodoprivreda. Izgradnjom vodovoda Vodice-Ivanić bit će poboljšana opskrba vodom čitavog područja otoka Murter i Pirovca.

Općinski Zavod za zaštitu spomenika kulture u Šibeniku, zatražiće od Fonda kulture Republike Hrvatske, da u program radova za 1993. godinu uvrsti i zahtvate na nekoliko značajnih spomeničkih objekata u šibenskoj općini oštećenih ratnim razaranjima. Prvenstveno se to odnosi na obnovu skradinske crkve i crkve na Konjevratima, te Gospe Škrmske i Katedrale sv. Jakova. S obzirom na to da u program radova uglavnom ulaze spomenici najviše kategorije, od Republičkog fonda kulture zahtijevat će se i uvrštenje nastavka radova na tvrdavama svetog Nikole i svetog Mihovila, uključujući dvostrukе bedeme, kao i sanacijski radovi na lokalitetu »četiri bunara« i na žirjanskoj »Gradini«, te nastavak arhitektonskog snimanja blokova u povjesnoj jezgri grada. Fond kulture Republike Hrvatske, za objekte obuhvaćene programom, osigurava 50 posto sredstava, s tim što je Općina dužna sufinancirati sve radove.

Zapovjedništvo 142. brigade, zatražilo je da se proganjam Drnišanima omogući organiziran posjet grobljima na okupiranom teritoriju za nadolazeće blagdane Svi Svetih i Dušni dan. Pisemo s tim prijedlogom upućeno je protomatračima Ujedinjenih naroda i Europejske zajednice u Šibeniku te koordinatoru za civilna pitanja UNPROFOR-a u sektor jug i Visokom komesaratu za izbjeglice u Kninu. Od njih se u ime proganjam Drnišana traži da posustaju kod druge strane da dopusti takav posjet i pokaže dobru volju jer je riječ o dñima koje cijeli civilizirani svijet s dužnim poštovanjem obilježava.

U ŽARIŠTU

Globalni politički okvir za rasplet događaja bitno se mijenja. Posljedice se podjednako odražavaju na lokalna i državna pitanja u cijelini. Dakle sudbina povratka prognanika u privremeno okupirana selia naše općine i uspostava suvereniteta hrvatske države na njenom čitavom teritoriju ovisi o tom globalnom političkom odnusu snaga.

Ovu tezu najbolje potvrđuju najnoviji dogadaji kao što su Ženevski pregovori, povlačenje okupatora s najjužnijeg dijela Hrvatske, odnosi u Srbiji i nova polarizacija snaga u Bosni i Hercegovini. Relativni uspjesi predgovora Tuđman-Ćosić bili bi konačan raspis kada bi Ćosić imao stvarne kompetencije. Problem je u tome što on predstavlja državnu tvorevinu koju još ni svijet ne priznaje, niti joj je srpska politika podložna. Prije bi se moglo reći da takozvana SRJ služi svijetu kao instrument za neutralizaciju Miloševićeve politike na ruševinama pokojne SFRJ, a Srbiji da amortizira udarce međunarodnih institucija. S druge strane ona ostavlja mogućnosti i podgrajiva nade za konstruiranje treće Jugoslavije u koju bi Srbija uvukla i sačuvala ratni piljen. Tako Ćosić-Panićeva politika predstavlja nešto na vanjskopolitičkom planu, a gotovo ništa na unutrašnjoj političkoj sceni. Možda bismo najbolje definirali taj odnos, ako kažemo da je takozvana SRJ rezervni položaj na koji će se Srbija prestrojiti ako bude moralna. Formiranje srbočetničkih paradržavnih tvorevina na tlu Hrvatske i BiH samo je priprema pozicije za srpski prodror na zapad pa makar i pod firmom treće Jugoslavije.

U toj strategiji Srbija skida sa sebe odgovornost i za krah koji čeka »krajine i četnike«.

Ako i dođe do medusobnog formalnog priznanja između Hrvatske i SRJ iako Ćosić i Panić potpisu Miloševića (što bi bio maksimum), SRJ će na riječima tretirati problem Srbu u Hrvatskoj kao stvar Hrvatske, a zapravo će i na djelu podgrajivati i pomagati proces razbijanja Hrvatske i ulazak krajina u treću Jugoslaviju. Nema bitne razlike između te koncepcije i otvorene srbijanske agresije, rezultat je isti samo su metode suputnje a time i opasnosti. Ne treba biti puno politički pronicljiv pa predviđjeti da će sav van-

NIŠTA VIŠE NIJE ISTO

skopolički kredit Ćosić-Panićeva politika uložiti u učvršćivanje SRJ samo kao startne pozicije, a da će sljedeći korak biti pokušaj pripajanja takozvanih srpskih republika izvan Srbije. Zato im je i potrebno da one prežive do njenog učvršćenja. Vrlo brzo će kninski četnici promijeniti parole na kojima neće biti više Srbije i Miloševića, nego Jugoslavije i Ćosića. Na ovo nas upozorava i uči iskustvo. Hrvatska ne smije pasti u klopu koju plete bizantska diplomacija. Mi možemo postići idealne dogovore sa takozvanom SRJ, ali problem četničkih odmetnika i oslobodenje naših područja bit će samo naš problem.

Najbolja potvrda ovoj postavci su najnoviji dogadaji oko Cavtata, Konavala i Prevlake. Jugovjosa se povlači, službeni predstavnici tobože poštuju sporazume, a granate padaju na oslobođeno područje. Ako je to tako na području koje po etničkom sastavu nije uopće sporno i koje je zbog strateškog značaja pod povećalom svjetske javnosti, što tek možemo očekivati u Devrskama, Kistanjama, Kninu, Obrovcu... Ako se jugoarmija definitivno povukla i odrekla pretenzija na Hrvatsku, onda je to samo formalno jer se ona odavno pretvorila

u četničku armadu koja još uvijek čvrsto drži položaje na okupiranim područjima Hrvatske koje nazivaju »ružičasta zona«. Bolje bi bilo da što prije izbrišemo taj naziv i ta naša područja nazivamo imenom najcrnije okupacije i našim najvećim problemom.

Vrijeme radi za neprijatelja, padaju i posljednji ostaci gospodarstva, bježe i posljednji žitelji, drastično se mijenja etnički sastav pučanstva i što je najtragičnije prognanike sve više hvata malodušnost i beznadu. Ne zaboravimo, Hrvatskoj je problem ružičaste zone podmetnut da bi se odgodilo rješenje pitanja Srba u Hrvatskoj. Ovdje se još uvijek ne radi o pitanjima statusa Srba u Hrvatskoj (to je uostalom regulirao Sabor u skladu s najpozitivnijim iskustvima svijeta), nego se radi o zadržavanju okupacije nad djelom suverene i međunarodno priznate države Hrvatske.

Najnoviji, nemili dogadaji u BiH imaju i imat će utjecaj na ponašanje četnika u »krajinama«. Napad na Hrvate u srednjoj Bosni jasno ukazuje na činjenicu da su Muslimani zajedništvo s Hrvatima gradili na svojoj nemoći da sami uzmu sudbinu Bosne u svoje ruke, a ne na istinskoj želji da ravnopravno brane i grade tu državu.

Izgleda da je kantonizirana BiH najmanje privrholjiva koncepcija za Muslimane. Oni bi prvenstveno željeli centralističku, to jest muslimansku državu, a ako im to nikako ne bude išlo za rukom, onda se ne bi moglo zakleti da u vlastitoj nemoći prije pristatu na treću Jugoslaviju nego na podjeljenu BiH.

Ova mogućnost pothranjuje i krajinske nadu da bi preko BiH izravno bili spojeni s majčicom Srbijom, makar i pod imenom Jugoslavija.

Glede svega, nama je potrebno hitno očitovanje Ujedinjenih naroda oko definitivne realizacije Vanceova plana. Nema parcialnih rješenja, razoružanje četnika i povratak prognanika je sudbonosno za Hrvatsku. Zbog toga organizacija povratka mora biti zadatka koordiniran od mjesnih povjereništa, preko općinskih tijela do nadležnih ministarstava. Ne treba gajiti iluzije, ništa više nije isto, ni prognanici, ni zavičaji, ni zemlja ni poduzeća više bivaju slomljeni, utučeni, beznadni, malodušni čini svoje. Zavičaji i četnja za vlastitim domom, sve više postaje san, nestvorna želja, a sve manje realna nada. Zemlja kao imanje, polje, vinograd, vrt, ne sliči više predratnoj slici. Poduzeća više ne postoje. Ista je samo ljubav prema domu i domovini i spremnost da se vrati tamo. To je kapital koji se ne smije nepromišljeno trošiti. Pitanje je kakvog efekta imaju pojedinačni i parcialni pokušaji kao što je mogućnost slanja paketa, pisama, molbe za posjetu vječnim počivalištima na Dan mrtvih! Je li pametnije stisnuti zube i pretrptjeti još jedan nedolazak na grob svojih najmiljih ili to pokušati moći one koji su i na svetu nam mesta rušili i devastirali?

Bez obzira na to što je tu UNPROFOR i humanitarne ustanove posrednici, teško bi bilo podnijeti to ponuđenje. Možda dušmani i žele takav odnos, da ih se uvažava i molili. Na koncu, ako su napustili i dom i svetišta da ne gledaju mrskog okupatora, prognanici su pokazali svoju odlučnost. Cijevje se mogu i treba donijeti na naša svetišta, ali nikako uz dozvolu okupatora, neka to bude i drugi dan, samo neka bude sa suzama radosnicama zbog oslobođenja i definitivnog povratka.

Ivan BURIĆ

**INFORMATIVNI
CENTAR
ŠIBENIK**

OSNIVAČ:
Općinska skupština Šibenik

IZDAVAČ:
Novinsko-izdavačka i radio difuzna organizacija Informativni centar
v.d. upravitelja Informativnog centra: ZDRAVKO KEDŽO

Ureduje redakcijski kolegij: Josipa Petrina, Živana Podrug, Mirko Seku-

lić, Diana Ferić, Branimir Periša, Nevena Friganović, Stjepan Baranović, Ivica Poljičak, Đuro Bećir, fotoperiodist Vilson Polić

v.d. odgovornog urednika »Šibenskog lista«: IVAN BURIĆ

Uredništvo: Ulica Božidara Petranovića 3, Šibenik

Telefoni: direktor 29-480, uredništvo

turu Republike Hrvatske, broj 2829 I-1978.

»Šibenski list« oslobođen je osnovnog poreza na promet.

OGLASI:
1 cm / 1 stupac 200 HRD, mali oglasi, obavijesti građana i posebne usluge regulirani su posebnim cjenicom.

TISAK: »Slobodna Dalmacija — novice«, d.d., Split

S posljednje
sjednice
Odbora

mada smo se povratku prognanika ili pripremama za njega okrenuli dosta rano još prije dolaska mirovnih snaga, i mada smo izradili bezbrojne planove (u šibensku je općini stiglo 520 kg obrazaca za obnovu koje su trebala popuniti sva prognana domaćinstva) i mada smo urgentno osnovali Odbor za povratak — veoma je malo onih koji su se do sada vratili. U našoj općini to su sela prve linije fronte, sve ono što je ostalo "s druge strane" za sada je nedostupno, a zahtjevi UNPROFOR-u da osigura obilazak barem samo jednog sela (RUPE) već

KRONIKA

U skladu s postupnom transformacijom Centra za usmjereni obrazovanje koja se provodi od prošle godine, Općinski sekretarijat za društvene djelatnosti potaknuo je nedavno odvajanje šibenske prometne i obrtne škole koje sada još uvijek djeluju kao jedinstvena škola. Na temelju suglasnosti koju je dalo Ministerstvo kulture i prosvjeti, na posljednjoj je sjednici Izvršnog vijeća donesena odluka o osnivanju prometno-tehničke i obrtne škole, a imenovani su i ravnatelj škola u osnivanju. Tako je za ravnatelja prometno-tehničke škole koja će obrazovati tehničare za brodo-strojarstvo i pomorske nautičare te tehničare cestovnog prometa, unutarnjeg transporta te vozače, imenovan profesor Zdravko Peran, inženjer prometa. Za ravnatelja obrtne škole koja će školovati graditeljska, poljoprivredna, tekstilna i drvenjarska zanimanja imenovana je Vjera Čobanov. Posao na registraciji novih škola trebao bi biti gotov do krajeve godine.

• • •

Prošle subote je, iz primoštenskih hotelova otišla i posljednja grupa od 350 učenika iz Slavonskog Broda koji su na primoštensko-rogozničkom području boravili duže od dva mjeseca. Prva grupa djece stigla je iz Slavonskog Broda u Šibenik krajem kolovoza. Djece su bila smještena na Obonjanu, a potom i u primoštenskom autokampu, hotelima i nekim rogozničkim odmaralištima. Iako su se vratili u svoje domove, svi najvjerojatnije neće moći pohađati školu nastavu u Slavonskom Brodu, budući da su škole tamo dobrim dijelom porušene, pa će dio djece nastavu pohađati u gradovima bliže Slavonskom Brodu.

• • •

U srijedu su u šibenskom Zavodu za zaštitu spomenika kulture, određeni izvođači radova za sanaciju dvaju značajnih povijesnih objekata. Riječ je o građevinskim radovima na gradskom bedemu u Docu te o postavljanju unutarnje skele u Katedrali. Za sanaciju spomenutih objekata, vrlo je zainteresirana šibenska općina, koja će posredstvom Fonda kulture i Odbora za obnovu graditeljskog naselja, izdvojiti potrebna financijska sredstva. Za radove na bedemu u Docu, već je napravljen projekt i troškovnik radova, a zahvat će se trebati prići što hitnije, s obzirom na to da postoji opasnost od rušenja. Što se, pak, tiče Katedrale, postavljanje unutarnje skele neophodno je zbog potpunog definiranja sanacije kupole, oštećene ratnim razaranjem, ali i nagrižene zubom vremena. Nakon što skela bude postavljena, detaljan statistički uvid u obaviti će prof. Vencel iz njemačkog grada Kalsrua, jedan od vodećih svjetskih stručnjaka za statiku.

D.L.

SUTRA ĆE BITI KASNO?

POVRATAK PROGNANIKA

A. Bašić

A. Sladić

Lj. Škaric

Ž. Roško

Planovi još uvijek kamen smutnje

Čitav posao oko obnove koji smo tada malo više smatrali povratkom, a sada obnovom započeo je pilot programom obnove sela Čista Velika. Bilo je to prema obrazloženju hrvatsko selo uvijek zapostavljano na račun susjednog srpskog sela Čista Maša koje je imalo i put i školu i ambulantu i poštu... Novom mrežom osnovnih škola predviđeno je da se škole gradi u Velikoj, da Velika obnovi i župsku kuću i crkvu, da dobije ambulantu, opskrbni centar i postane središte naselje u vodljkom zaledu kojem bi gravitirali mještani hrvatskih sela od Gaćeleza do Piramotovaca. No već tada je plan posebno kad je reč o školi zastao u griju mještanih Plastova, Ladevaca pa i nekih drugih koji su smatrali da bi škola trebala biti u njihovim selima a ne u Čistoj. I mada je izgrednje škole u bilo kojem od ovih sela vrio, vrio daleko na sastancima se još uvijek ljudi spore oko ovoga plana, a Ante Bašić, koordinator Odbora, zamolio je sve prisutne da zabilježe svoje primjedbe i daju sugestije u svezi izrade ovih planova.

Ovog su trenutka nejaktualnije donjice koje su neki već osigurali. Tako su, na primjer, mještani Čiste Velike i Rupa u njemačkoj biskupiji Trier dobili ozbiljnog donatora za obnovu svojih sela. Sada bi, kažu nam Ljubo Škaric i Miljenko Jurić, valjalo tamo poslati slike sela i uspostaviti kontakte, ali se ni do Čiste ni do Rupa još uvijek ne može. I crljeni koji je stigao iz Zagreba u Skradin već je izazvao u najblizu ruku ljubomoru susjednih sela, ali donacije se ne mogu ravnopravno dijeliti, a uspješnost potražitelja će biti presudna.

smo ljudi na liniju fronte, što je nekima iz drugih sredina koje su u istoj situaciji kao i mi gotovo neshvatljivo. Mreža nam škola funkcioniра na tom području — u Skradinu, Dubravicom, Gaćelezima, Putičanju, Grabovcima, Bičinama i Kašiću. Sva mjesto imaju struju, voda se dovozi tamo gdje je nema, ambulantna mreža funkcioniра, promet je uspostavljen — voze školske linije. Sve češće stiže i pomoći u građevinskom i drugom materijalu. Od prije mjesec dana domobrani su se uvelike angažirali na obnovi. Obidite druge općine, ako su one postigli ono što smo postigli ja ču reći svaka im čast. Nitko nije učinio ono što smo mi.

I Ante Bašić i predstavnici mjesnih zajednica služu se u jednom: poslove povratka i poslove obnove sada treba čvrsto odvojiti. Koordinacijski odbor za povratak trebali bi voditi ljudi koji su prognani i koji će se vratiti

vali povjerenstvo to jest Ured Župe Rupe koja uz Rupe broji još i sela Ladevce i Ičevu. Uskoro ćemo osnovati i Fond za obnovu Župe Rupe i on mora prikupiti sredstva za obnovu. Prvi bi naš korak bio okupljanje svih Rupljana, i omogućavanje obilaska sela za što se već duže vremena pripremamo. Količina znamo Rupe su 90 posto srušene i trebat će nam puno i materijalnih sredstava i volje da sve to obnovimo.

Iako u sasvim drukčijoj situaciji od Rupljana i Hrvati iz Sonkovića u Skradinu su dobiti ured za obnovu. — Jedna od prvih aktivnosti ovog ureda je — priča nam Željko Roško, hrvatski vojnik i do rata stanovnik Sonkovića — osnivanje fonda za obnovu mesta Sonković. A na upit o tome koliko je Sonković razrušen on ponavlja odgovor koji je dobio od UNPROFOR-a — oko 15 posto. Inače, i mještani Sonkovića točnije Hrvati (u selu je do rata živjelo nešto manje od 50 posto Hrvata a ostalo su bili Srbi) uzaludno se trude da barem netko od njih uz pomoći UNPROFOR-a stigne do sela i obide rodbinu i kuće te se na samom mjestu uvjeri što je

s kućama Hrvata i koliko će ih trebati obnovljati.

Na posljednjem sastanku Odbora održanom u ponedjeljak prisutni su po običaju obavješteni o svemu što se u meduvremenu napravilo pa su tako saznali o dolasku stručnjaka iz Gaćeleze, pošiljkama crijeva u Skradin što je stigao kao dar grada Zagreba Skradinu te o najavljenim šleperima zidne i pegradne cigle koje bi se već ovih dana trebale naći u Šibeniku. Sastancima Odbora prisustvovali su i UNMO promatrači koji su izvijestili predstavnike mjesnih zajednica što je s Rupama, Ladevcima, Čistom Velikom, Sonkovićem, ali je rad Odbora kasnije nastavljen i bez njih.

U posljednje vrijeme više samoinicijativno nego na nečiji podstrek i mjesne zajednice počinju osnivati vlastite urede za pripremu povratka. Za sada je nekoliko tih ureda locirano u Skradinu kako bi bili što bliže svojim selima. Uz to u Skradinu je sjedište i Prve domobranske bojne izravno uključene u poslove obnove. — To je izuzetno dobra stvar — objašnjava svoje mišljenje o uredi mjesnih zajednica A. Bašić — i ja to pozdravljam. Nitko više ne može znati, niti voditi brigu o njihovim selima nego oni sami. Ovdje u općini možemo, okupiti čitav tim luma, ali oni ne mogu osjećati probleme kao oni koji su u tim selima živjeli i spremni su opet živjeti.

Miljenko Jurić iz Rupa koji do sada nije bio uključen u rad ovog Odbora na posljednjoj je njegovoj sjednici informirao prisutne o osnivanju Ureda — pri domobranskoj Prvoj bojnoj. U Skradinu upravo smo osno-

J. PETRINA
(Snimio R. GOGER)

ASFALTOM DO KRALJICE

Cestu od Bedrica do Danila Kraljice, i da je i dalje nedostajati vode, lako vodovod imaju u Kraljicama od sedamdesetih, ali je ljeti, zbog slabog pritiska nema. Da nije gusteme...

Zagori je uvijek bilo dobro dok su u oborima gruktali prasci. A to znači i dim iz kuće, dim sa grade, dim u pušnici i punu konobu mrsa. Tada nema ruzine, nema gladi i dā se živjeti. Za viši standard potrebna je samo cesta. I dok su se, na sjeverozapadu općine iznad Skradina u tragediji rata, sva ona naša toliko ljepea se pretvorila u ruševine, a njihova imena, koja su svakome od njih davala posebnost, utopila u ružičaste ili tko zna kakve zone, prasci se ove godine ne glasaju niti tamo gdje bi mogli. Točnije, glasaju se, ali narijetko.

U dvorištu Marije i Marka Bralića, oslonjeni na betonski zid koca slušamo sopransko skvičanje praščića i batitonsku podršku velikih. Marija izvana, kroz poseban otvor-tobogan, koji vodi do betonske kopanje uljeva napoj, a glavar kuće, s nimalo nježnim pokretima koljena uvodi red u hranjenje.

Soprani se guraju, kao manji, da dodu do svoga dijela, ali bariton, s povremenim prelascima u basovske lage rasprše ih svaki put kada, inače brojni soprani zaprijeđe da im kao velikim i moćnim ugroze prvenstvo. Nije Orwell bio budala. Od tog svakodnevnog prasećeg posla, jedan je soprani ostao povučenim. Jedva batrga po klijom betonu praseće nastambe. «Veliki su ga nagnječili, pa je osta nezadovoljan» — govori Marko. «Otiće pod nož, samo neka se vrati sin». Sin je inače, privatni mesar, a tih je dvadesetak prasaca (veliki su dugi, kao brodovi) nabavio u Bjelovaru, za prodaju u mesnicu.

— A raca, raca je dobra? — pitam. Kao potvrdu kvalitete, jednog je velikog Marko Bralić plesnuo svom snagom po butu. Ovaj je jedino, čak i zadovolj-zabasirao. Na samo pola metra od obora za svinje, jedan kolac pobovo

den je u zemlju. Označava trasu budućeg asfalta, a mi smo u Danilu Kraljicama, prema mnogim meritornim izvorima, jedinom selu putem do kojeg treba paziti na skupe automobilske gume, amortizere, i još ponešto što vaš ionako, u prosjeku, neregistriran automobil i vas, bez novih „papira“ može stajati skupo. Istina, već raskršćenom trasom od glasovitog „mosta“ preko Dabre, pa do znamate Vrilačeve drage, na kojoj je, kroz sve ove silne godine lošeg puta platila mnoga guma; dakle odatle pa prema Kraljicama, susreli smo nekoliko apsolutno neregistriranih građevinskih kamiona (kada je apsolutno, znači bez tablice), i nije nam baš sve bilo jasno. Istina, mi smo bili djelomični: auto registriran, ali s propalim amortizerima, pa se doimalo kao da se vozite na lošoj „Marlesovoj“ fotelji kupljenoj od prijeratnog kredita. To je ona, vaša najmilija fotelja, s koje gledate TV, ali joj u pravilu slabo rade oni kotačići na dnu, koji bez iznimke stržu u parket. U ovom slučaju, međutim, vi fotelju držite u kupatilu ili u kuhinji,

Neven Mišura, jedan od mlađih lavova Mjesne zajednice u Danilu Kraljicama: „Ova je cesta naša budućnost!“

Drago Bralić: „Ode ima svega, u ovoj našoj crnoj, slatkoj zemlji. Bilo bi i više da ima vode dovoljno, ali neka nama ceste, a sve će ostalo samo po sebi doći!“

jer se sve doima kao vožnja po se na najlepšim i mjestimično napuknja pločicama.

Na pola puta susreli smo nas i mači, crveni traktor s prikolicom a u njemu je bio Zoran Bralić, sjednik Mjesne zajednice. Tada smo znali, ali, vratimo se u Danilu Kraljicu, u kuću Drage Bralića, Zore oca.

Slatka, tanka crna zemljičica

Na opis puta potrošio sam miječi, i cigareta. Sve sam ove asice prihvatio i razabrao na samotovanju, ali moram priznati da je to amaterski. U odnosu na izraz Bralića, koji je, zbrajajući što je zbog loše ceste do svoga seliža reka da ljudi nisu dolazili ku njegove (njihovel) proizvode, jer ga vozili po takvom putu. Drago Bralić voli svoje selo, a bolje od nas zna kako smo se ose. Ono što je lijepo čuti u preogladljivog puta u sasvim normalne reči modernu cestu, jest to da Kraljicanci s time posebno ne optičuju: primjeri Vrpoljica ili Boraje su dovoljni kao dokaz kvalitetnih mijena sela kada je stigao asfalt, jedino važno da cesta dođe, a za to će se oni sami lako snaći. U svakom slučaju, putnik namjernik uvijek će prolazeći kroz Zagoru, moći će, janjica i još štošta čega ovdje. Tako govori Drago Bralić, i nastupi o ljudima koji su otisli odavno zbog ceste, pa bi sada neki i njihovi, potomci, zbog ceste i ostali. Po prošlosti se najmanje ruka onda kada je dobra budućnost vjesna, pa se nekadašnji se „vlast“ spominje samo kroz stope. Nekadašnji predsjednik Mjesne zajednice, i sam šalčina, običava pro

HRVATSKO JADRANSKO PROMIŠLJANJE dr. VICE ILJADICE IZ 1951.

SAMO NENARODNE DRŽAVE RADU

Svako gledište o razvojnim mogućnostima šibenskog podneblja i ovog dijela Hrvatske u sebi zasigurno sadrži i povijesnu dimenziju o navedenoj tematiki. U brojnim referatima i prikazima stanja i alternativne razvoja, koji se ovih dana prezentiraju šibenskoj javnosti na „Savjetovanju o Jadranskoj orientaciji“ Hrvatske s posebnim osvrtom na vrednovanje razvoja gospodarstva i turizma šibenske regije i srednje Dalmacije nalaze se i znakoviti statistički i drugi podaci temeljem kojih je i jedino moguće konceptualno sagledavanje razvojnih mogućnosti. U tome je pogledu povijesna znanost u arhivistici kao njenoj pomoćnicu od izuzetne naučne koristi i ne samo kao faktografija. Radeći na valorizaciji izvorne arhivske grade dopao mi je u ruke jedan do sada za javnost nepoznat dokument u vidu promocije, kojeg je u cilju perspektive razvoja šibenske regije nakon 1945. skicirao dr. Vice Iljadica. Radi se o istaknutoj osobi našega grada, koji je kao pravski dok bio i osnivačem hrvatskog Masarykovog pjevačkog društva „Kolo“ kasnije zvanog i Masarykovo i voda naprednjačkog političkog pokreta do 1918. godine.

Bio je čak utemeljitelj stranačkoga glasila Hrvatske pučke napredne stranke „Naprednjak“ i njegovu političku orientaciju može se više označiti kao projugoslavenska, iako je u mladim godinama bio i obnoviteljem rada Hrvatske narodne čitaonice i Pučke knjizare.

Malo je poznat podatak da se bavio prevodilaštvom češkog pjesništva (A. Heydak) na hrvatski. Ništa dosad od toga nije objavljeno. No, ako se za njegov tadašnji rad ne može reći da je bio osobito prožet hrvatskim razmišljanjima nepotito je da njegov dopis: „O projektu pruge Zadar-Knin, Zadar-Šibenik i Drniš-Šibenik“ kojeg je želio objaviti 1951. u Vjesniku, nije video svjetlo dana. Danas nakon 41 godine od nastanka i otkrića toga dokumenta u odnosu na sadržaj i dubinu pogleda koji proizlazi iz njega svakako se valja priupitati da li su izvjesni motivi geopolitičke naravi zahtijevali zabranu njegova objavljuvanja. Štor Vice je u 82. godi-

ni (umro je 1954.) dotakao za to vrijeme veoma osjetljivu temu odnoseći se na željeznicu, saobraćaj i razvojne mogućnosti Dalmacije. Šibenik je željeznički spoj na prugu Knin-Split dobio preko Perkovića 4. X. 1877. što je omogućilo povećanje lučkog prometa sirovinama iz Velušića, Siverića i Bosne. U odgovoru Uredništva zagrebačkog Vjesnika od 7. srpnja 1951. (potpis nečitljiv op. M.B.) obaveštavaju ga o nemogućnosti objavljivanja njegovog dopisa uz obrazloženje „da se ne bavimo proklamom pruge Knin-Zadar, s obzirom na to da želimo čuti i sa strane mjerodavnih državnih organa njihovo mišljenje“. I nešto dalje: „Vaš dopis ne zadire u pitanje koje se momentalno rješava već dalnjeg razvoja saobraćaja tj. povezivanja sa Šibenikom.“ Članak u Vjesniku nije objavljen a kopija uredno je vraćena Štoru Vici u Šibeniku. No što je po mojem osobnom sudu tu presudno? Dr. Vice Iljadica govori o povezivanju Splita, Šibenika i Zadra, kao i Drniša preko Žitničke na Lozovac i zagovor o željezničkoj pruzi uz more. Govori dakle o jadranskoj orientaciji i iskoristavanju razvojnih mogućnosti hrvatskog priobala. U to vrijeme koliko nam je poznato takve mogućnosti na političkoj razini nastupao je i Vicko Krstulović. Objavljivanjem ove promemorije na stranicama Šibenskog lista: ispravljaju se gest cenzure za koju se može pretpostaviti da je imala baram u to vrijeme i stanovitu političku pozadini. Valja stoga ovaj tekst čitati i između redaka i shvatiti ga kao autentični doprinos povijesnoj ekonomskoj znanosti, jer se protokom vremena i relacijom sadašnje zbilje uočavaju mnoge podudarnosti na tijek i sadržaj hrvatske sveukupnosti.

O projektu pruge Zadar-Knin, Zadar-Šibenik i Drniš-Šibenik

Najzad je došlo doba da se počelo ozbiljno govoriti o željezničkom spoju zapuštenem — ali od davnih davnina vrlo intere-

Povijesni prilog znanstvenom savjetovanju „Jadranska orijentacija“

Piše: Milivoj Blažević

santne, vrio lijepe te rade bogate nego oskudne sjeverne Dalmacije sa ostalim svijetom, a dakako prije svega sa svojim prirodnim zaledem i narodnim, državnim teritorijem. Istra, Hrvatsko primorje i Dalmacija kučni je prag čitave Jugoslavije, njezin izlaz u daleki svijet. Izlaz koristan i potrebit, nikako štetan ili suvišan, Zadar je jedno bio legioni tuđinske politike, bio je jaki kočilac narodnog napretka i razvijta i to ne sve po svojoj volji, već po volji tuda, od drugoga nametnutog. Zadar je po cijeloj svojoj historiji i svim mnogim i važnim dokumentima sa Šibenikom najnarodniji hrvatski grad. Tudinac je mnogo štete našao Zadru i svoj Dalmaciji.

Došlo je, regbi, doba da se to popravi a zapuštenost prestane. Počela je diskusija. Nastavimo je ozbiljno. Sjeverna Dalmacija čeka uskrsnuće. Kolikogod dademo, ill date, vratite nam obilato — sa visokim kamatom. I to na svakom polju — na onom privredne i onom intelektu. A, već i dava.

Davno još, a najskoli poslijepje krvavoga junčkog oslobođenja pisalo se je dosta iz ovoga grada o potrebama sjeverne Dalmacije. I pisac ovih redaka napisao je dosta pisama visokim faktorima u tom poslu, počuden od dobrih rodoljuba, koji su mu mogli da dođe do jasnih dokaza o korisnosti same stvari, o suvišnim troškovima, o teškoćama prometa, o kvarovima i zaštitljivanju na štetu fabrikacije i fabrikacija i slično. Radilo se baš o pruzi Drniš-Lozovac-Šibenik, gdje uspješno radi željezara. Visoki faktori zauzeli su se, izjavivši da to mora biti, jer da je korist to opća a ne lokalna. I, zbilja se bilo počelo dovoziti gradu. Ali ju se brzo odnijelo. Činilo se, ne-

Ratna fotografija prije 47 godina: Šibenčani, povratnici sa Visa. Dr. Vice Iljadica — Grubešić (1869—1954) sjedi u sredini

če biti ništa. Ali odjednom pobijedio je razbor. „Borbam“ od 31. maja donijela je vijest: „Počelo je trasiranje pruge Žitnič-Lozovac. Vrijest je iz Lozovca, potpis L.J.R. Ovo mora da su inicijali druga Rajhnjava, koji je u zadnje doba napisao par lijepih članaka o Ražinama, Šibeniku i Lozovcu. Odlikuju se jasnoćom i velikom objektivnošću, kakova mora u ovakvim poslima da bude. Opreć dobro iznad svega! Mi smo mu uveličari harni za pomoć. Tako valja! Samo naprijed!

Ova je stvar, dakle, uglavnom rješena i jedna je briga otpala iako smo mi željeli nešto drukčije t.i. da se jednim radom uči ne dva posla, obo korisna. Zamišljali smo, da se na današnjoj stanicu drniškoj odvoji promet veluščkom prugom do mesta Drniša (duvanska stаница ili?) pa dalje na Žitnič a odatle preko Čikole po ravnici do Lozovca te dalje do Šibenika ili bolje do benske željezare. Time bi se dobilo do stvari: — Željezara i Lozovac bi dobili trebitu vezu za dovoz i odvoz robe, a mjesto Drniš napokon stanicu u mjestu, a preko kilometara daleko usred Petraova polja. Takvu anomaliju mogla je da učini samo jedna nenarodna država. Ovo bi rješenje moglo biti skupljene izgradnjom mosta preko Čikole (uostalom vrlo potrebna) i njihovim prometnim sredstvima, ali bi se zato izbjegla vječna ubrzida seća. Ovaj komad pruge je već gotov, ali veluščki pruzi i ne štete novih većih troškova. Međutim bi se dobiti mnogo nevrijednosti energije uz Moseć, koja se vrši neko putem dnevno. Ovom bi se uštedom na dve godine isplatala izgradnja mosta, dok bi ono žiteljstvo bilo zadovoljeno i harmonično s tim narodnim vlastima na ovakvom do-

LJICA

selom i reći: «Eto vidite, reka san van ja da će cesta doći!» Tada mu onaj drugi kaže: «Je, bija si u pravu, jedino si pogrišja šta si rano obeća!» Nakon toga se počaste, i razgovor prestaje.

Govori Drago Bralić, pametno, «da što je bogatiće selo, da je bogatiji i grad». I da su, po njegovu sudu, neki odavde otišli, iako i nisu trebali. To je jednostavno: tko ne želi raditi, tome neće biti dobro nigdje. A u Kraljicama je, govor s ljubavlju Drago Bralić, «slatka, tanka, crna, zemljica. Usadiš triset kili kumpira, dobiješ sedan-osan stotina. Kumpir ka' šaka, mrkvica slatka ka' cukar, samo triba raditi». Bilo bi još i više, kupusa poglavito, da je vode. On je inače, 14 godina, svakodnevno pješačio sedam kilometara do vlaka u Perkoviću, koji bi ga odvozio na rad u Ražine. Isto toliko ima i do Danila Birnja, ali autobusa nije bilo. Uza sve to, stekao je, ima, i nije otišao s Kraljicom.

Kćer studira uspješno u Splitu, a sin Zoran, trenutačni predsjednik Mjesne zajednice, uz privatnu trgovinu mješovitom robom niže od obiteljske kuće, i već dugi staž pričuvnog policijskog MUP-a, svakodnevno radi na trasi, pa nije imao vremena za razgovore. Neven Mišura, njegov zamjenik (a oba su mlađi, 24 godine!) kaže da su se ovaj put mlađi iz sebe izborili za vodstvo. Starima, istina ne treba mnogo vjerovati kada bez jačeg otpora prepuštaju djeci primat, pa je vjerojatno mnogima od njih cesta bila previše ljepe pa mogućnost, da bi nakon toliko godina bila stvarna. Treba uvažiti i humor, pa Neven Mišura kaže da se uhvatio posla jer mnogi njegovih vršnjaci imaju namjeru ovde ostati, ali i zbog roditelja. Kada su pregovori, ili razgovori započeli o tome da se i ovde, na izlokanu put utisne asfalt, kažu domaćini da je bilo pokušaja da im se uvali cesta široka svega tri metra. Pa su starci rekli: «ili gradite poštenu cestu, ili nemojte ni-

Antonija i Danijela, jedne od najmlađih Kraljičanki. Kada odrastu, možda se stare ceste više i neće sjećati.

sta. Da ne bude belaja, da netko od mlađih, kada se zaleti, ne završi loše.» Ova će poštena cesta, dogovorenje je, ipak na kraju imati 5,5 metara širine, s metrom trotoara sa svake strane.

Ništa nam neće nedostajati!

Tada je na teren izašao, a tko bi drugi, do li Stipe Mrša, inženjer cestari, o čijem se elanu, volji i ljubavi u Kraljicama govoriti s poštovanjem. Petnaest dana spavao je u Kraljicama, i to vrijeme ljudi ovđe pamte i po tome što je nezaustavljivo radio i po najgorim vremenskim uvjetima. Nakon njegova projekta, ova je trasa kraća za 1,5 kilometar, jer je zaobio Vrilačovu dragu, koju bi trebalo ostaviti kako je i sada, za ogled o tome kako se u prošlosti putovalo. Sve u svemu, kada asfalt dođe, a to je najkasnije do Nove godine, put do Šibenika neće trajati dulje od 25 minuta. Ova je cesta, naime, samo nastavak one koja spaja Danilo s Vrpoljem, a u krajnjoj sjeveroistočnoj točki, izbit će na samo nekoliko kilometara od Kraljica udaljene Ljutinje i Mirlović zagoru.

Istodobno se uvodi i telefon,

a u selu je dosad bio jedino jedan «zračni», kako 84 godišnja majka Drage Bralića kaže za bežični telefon, ali se pokvario. Ona je treća generacija, i s obzirom na dobro zdravlje, doživjet će cestu. Doživjela je i treći rat u svom životu — odlazak većine sposobnih Kraljičanaca u rat, kolone prognanika s darske općine koje su prolazile kroz Kraljice prema moru. »Kada su sivale granate i od Društa i od Šibenika, mi smo se rastrikiali po ogradan. Žene su ponile kušine i deke, da se muški, šta su bili na stražan mogu odmarati. Tako je to bilo u Kraljican, ne ponovilo se — kaže kratko o ratu.

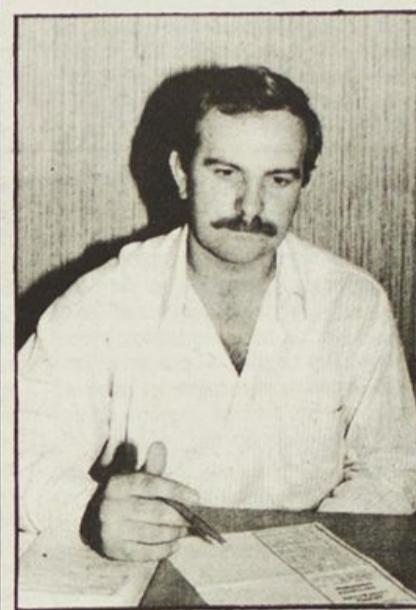
Politika gradi cestu, i ovom slučaju to je odlična politika. Tzv. seljaci sami su po sebi poduzetnici; tako i Kraljičanci kažu: »Kada dove cesta, više nan ništa ne triba, sve će doći samo po sebi!« Jer odavde se, s trase, Korinti vide kao na dlanu.

Umjesto kičastog završetka — tako blizu, a sve do danas toliko daleko — na odlasku sam, od Marka Bralića saznao pravu istinu o tome zbog čega prasci ne grokču i tamo gdje bi mogli. Opet zbog politike, jer se nije znalo »kako će na kraju sve ispasti.«

B. PERIŠA
(Snimio: R. Goger)

PODUZEĆE „NAPRIJED“ ŠIBENIK

UMIJEĆE PITURSKOGA PREŽIVLJAVANJA

J. Kozina: Bliži li se kraj minimalcima?

Tridesetak zaposlenih radnika poduzeća »Naprijed« Šibenik dijele sudbinu cjelokupnog gospodarstva i djelatnosti koje su tijesno vezane uz građevinarstvo. Razumljivo, jer ukoliko nema gradnje III adaptacija objekata, nema ni završnih radova na njima. Uz to, zbog opće političke i ekonomске situacije, nema velikih radova na uređenju turističkih objekata. Mađa je osnovni moto-preživljavanje u ovim bremenitlim vremenima, šibenski pituri ne sumnjuju u nadolazeća bolja vremena. Stoga su se i odlučili na kupnju svojeg poduzeća, a uz trgovacku pripremaju se i rade na stvaranju uvjeta za još neke dodatne djelatnosti. »Nadamo se da život na minimalcu neće još dugo trajati, reči će uz ostalo direktor poduzeća, g. Jadranko Kozina.«

i dobiti. Ugovori s Hrvatskim fondom za razvoj su potpisani i čeka se samo na registraciju u dijelnicu društva »Naprijed«.

Radnici su se na to odlučili, bez obzira na trenutno krizno razdoblje, iz razloga i uvjerenja da je ono prolazno. Kada radovi u građevinarstvu krenu, te kada se krene u poslove obnove i razvoja po okončanju rata u našoj domovini, posla će za nas sigurno biti. U ovoj situaciji smo prisutni samo na šibenskom području, što ne znači da u perspektivi nećemo krenuti i na druga područja. Brojčano smo mali, naši radnici su iškusi i kvalitetno obavljaju svoj posao što je dovoljno jamstvo za uspješnost kod dobivanja i izvršavanja poslova. Da ne vjerujemo u prolaznost ove krize ne bismo se niti odlučili za kupnju poduzeća — uz ostalo kaže direktor poduzeća »Naprijed«. Uz započeto bavljenje veleprodajom i maloprodajom, razmišljaju i o drugim, dodatnim djelatnostima. Mada nije želio govoriti o kojim je djelatnostima riječ, ozbiljne su pripreme i ispitivanje tržišta u tijeku.

Kako preživjeti?

Osnovno pitanje tridesetak zaposlenih u neosrednjem predratnom, a potom i ratnom razdoblju bilo je kako naći poslove da bi se preživjelo. Za poduzeće, koje u Šibenku postoji od davnje četrdeset i pete, pa do danas proteklih godinu i više dana zasigurno je jedno od najtežih vremena. Velikih i profitabilnih poslova nije bilo, pa je stoga bitka za opstanak značila održavati radnike »na okupu«, prihvatići svaki, pa i najmanji posao: od uređenja privatnih stanova do završnih radova na uređenju interijera školske zgrade na Vidicima. »Poslova je malo, jer ako nema građevinskih radova, gradnje novih objekata, nema niti za nas posla«, reči će uz ostalo direktor poduzeća g. Jadranko Kozina. Nema niti poslova na adaptaciji stambenih, hotelskih ili poslovnih objekata. Za piture, vrijeme kao da je stalo. Istina, u proteklih nekoliko desetaka godina oni su prošli i na »vlastitoj koži« osjetili sve uspjehe i neuspjehe socijalističkog gospodarskog sistema, ali trenutno stanje je — kažu uistinu teško. »Prošla je zima bila vrlo teška. Poslova nije bilo, a radili smo jedino na završavanju već prije rujanskog rata započetih poslova u školskoj zgradi na Vidicima. Riječ je zapravo o čistom preživljavanju, pa podatak da je bilo mjeseci kada radnici nisu primili plaću, ili da je ona danas minimalna, je razumljiv. Desetak radnika, a i ja osobno, bili smo angažirani u Hrvatskoj vojsci. No, nekako smo uspjeli te vrlo teške mjesecne preživjeti. Mislim da smo prije dva mjeseca učinili vrlo dobar potez kada smo se odlučili na otvaranje prodavačice boje i likova. Uz vrlo nisku trgovacku maržu sigurno smo jedan od najeffektivnijih prodavača te vrste robe u gradu, kaže g. Kozina.«

Radnici kupili poduzeće

Bez obzira na podužu krizu u građevinarstvu, a time i u završnim radovima na uređenju zidova, stolarije, podova, ugradivanju harmonika vrata, čime se »Naprijed« bavi, radnici su se ipak odlučili na kupnju svojeg poduzeća. Naravno, svaki od njih s više ili manje udjela, ali će — bez sumnje — zajednički dijeliti sudbinu, a nadaju se

NA SVOJU ŠTETU

nas vrijedice za dugo vrijeme. A, ako se ima da učini nešto trajna i za dugi niz godina, onda valja prije dobro promisliti te se odlučiti bez bojazni pred svatom milijunskom. Ne gradimo to za par mjeseci nego za par vječeva. Tle je solidno, neće popustiti, ne tako bude solidna i naša zamisao, naša konačna odluka, koja neće ni u budućnosti biti nesavremena, već će zadovoljiti i buduće okolnosti i potrebe budućih pokolenja. Variljanta druga prof. Alačevića nije kratkovidna već dalekovidna. Gledajmo, dakle, pri ovom u budućnost i nek na ne plasi ni trud, ni briga, ni novac. Jednom za vazdu, ili bar za dugo.

I ja sam za variljantu prof. Alačevića Zadar — Biograd pa dalje, uzimajući u obzir sve što ko kaže i Stanković i drugi. A, kuda dalje ...? Ovim istim putem, kojim je udario drug Alačević.

Početi izgraditi primorsku prugu od Nina, Zadra, Šibenika i postepeno s vremenom dalje Trogir — Split. Sada bi se ograničili na Šibenik — Zadar da se tako veže naš Zadar sa državnom željezničkom mrežom a kašnje se ispunjuje praznine kao npr. Nin, Novigrad, Benkovac, Kistanje, Knin ili još koje mjesto važnije bilo sa kojima gledišta. Reći će netko: to je pruga turistička i pogodiće, ali neće kazati svu istinu, jer je i turistička i privredna pa i strategijska.

Kako nam je svima ugodno oko srca kad panu zgodne kise i rodi pšenica, rodikukuruk, ponese šljiva i drugo te uzimamo obilnu žetu, obilnu berbu, punu hambare svega za domaću potrebu i za izvoz. A, mislim, nije manje ugodno i lijepo, kad sva ke godine za nekoliko ljetnih mjeseci stanu dolijetati stotine i hiljade domaćih i stranih turista i oni donesu sobom mnoge hiljade zdrave valute, a žiteljstvo onoga kraja kroz ono par mjeseci zaradi toliko da može cijelu godinu dobro proći. I još k tome popravljaju i poljoprivreda kuće za drugu sezonu, da što više ugodni gosti. Ovo su prihodi i ljetne gdje se nitili kopa, nitili ore, ni slij. Treba nekoliko lijepih hotela i zgodna željeznička veza. Ovu valju pametno i dobro promišljenim planom izgraditi, ona je glavno. A, kao

čvor daru. Mi ovo ostavljamo brizi na dobrog i dragog narodnog poslanika. tako i dalje. Nadamo se pak, da ni Rajnjev neće izostati a da ne kaže u pametni i objektivnu sa svoje strane u tom važnom poslu.

A, sada na ono glavno: — Zadar —

Uvaženi drug akademik prof. Inž. J. Čećić pozabavio se je ovom za nas važnijim prugom na način koji mu služi na čast. onako dobrog i vrijednog druga nije se dobio ni očekivati. Izno je majstor sve i sva i treba svakako uzeti u obzir gave upute. On ne gleda samo na ono je danas, već i na ono što će tražiti sutra, budućnost. Zato i postavljeno na toj pruzi, koja bi išla iz Zadra i dalje u Knin. I, ovde valja stati izmišljati dobro, jer, što se nepravi da

takova mora biti trajna — recimo: na dugi rok. Nikakva momentana grada. Krajevi sjeverne Dalmacije zaslužuju to i ni jedan trošak u tu svrhu nije velik. Pogledajte strani svijet u tom pogledu, pa, ako nećete strani, a vi upitate Dubrovnik, šta mu znači ljetna sezona.

Sva obala na jadranskom moru od juga pa do Rijeke i Istre je vrlo lijepa, vrlo zanimljiva, a ova od Šibenika, Rogoznice, Primosten preko Pirovca, Tisnoga, Murtera, Betine, preko Pakštana i Biograda uz Vransko jezero i bogatu Jankovljevicu, te preko Filipjakova, Turnja, Sukošana i Bibinje do Zadra i Nina i Novigrada dalje — moramo priznati da spada među najljepše naše krajeve. Lijepa budućnost će kaže ove krasne krajeve bude li u nama imalo pameti. Zemlja je dobra, zemlja je plodna, narod je dobar, blistar, redišan, zrak zdrav, sunce dosta, jedino je nedostajalo brije na odgovornim vrhovima pa da sve bude što može i more biti ovaj lijepi kraj i ovi krasni ljudi. A na polju jezika našeg šta su Ravni kotari, šta li Bukovica? Bukovica i Hercegovina su naše dvije Toskane jezilice.

Teren za izgradnju ove pruge nije teško savladiti. Nejteži objekt bi bio most preko Krke (kod Triske) negdje više uzvodno do Prokljansko jezera, gdje se nade zgodnijim.

Velika istina grije vapi bozima na Olimpu: Zadar je odsječen! Zadar je zanemaren! sjeverna Dalmacija (majka junaka onda i danas) je zauštena! Dajmo joj što je po pravu ide — dajmo joj željeznicu!

Hoće li to biti Zadar — Knin, ili Zadar — Šibenik, ili koljom drugom trasom (ali samo pametno, promišljeno) — to nek buduće briga onih, koji će to da provedu — ispunjeni ljubavlju i svjetlim razborom za naš rod sadašnji i sutrašnji, kao što je bio drug Božo i slični njemu.

Druži nam je dao Božu! (misli na Adžiju — op. M.B.)

A mi njemu?

Stanicu u rodnom mjestu i mostić.

Dr. V. Ilijadica — Grbešić Šibenik Šibenik 3. 6. 1951.

Piše:

Dr. Ante ROMAC

Plače svatko dok je još nejačak,
Što se zvjezda sklinuti ne dade.
Sa visine sjajni onaj tračak,
Vabi suzu nerazumne nade!

S.S. Kranjčević

Imenovati nevolje što nam ih netko drugi prirede nije teško, kao što nije teško naći opravdanja za mnoge neuspjehove, jer nam je netko drugi smetao. Mnogi nacionalni junaci pobrali su zasluge i slavu boreći se protiv tudina; istaknuti sinovi svog naroda lako ističu i dokazuju da ne pripadaju nikome drugome.

Ali tražiti i naći razloge za nevolje u samima sebi, ljudima je teško, govođe jednako kao pokušaj izići iz osobne kože. Jednom, prije desetak godina, reće mi draga osoba: »Kad bih mogao izići iz sebe bar pola metra, onda bih sebi dala nogu, da bi me trtica dugo, dugo boljela. Naivnost, glupost i nemar bar bi jednom dobili ono što su zasluzili.«

Priznajem, da nikad nisam čuo iskrenijeg i jezgovitijeg samoprijekora. Manje je važno je li to bio strog sud o samom sebi, koliko je važna rijetka sposobnost, da se prema sebi bude kritičan.

Hrabro, otvoreno i iskreno trebali bismo sebi uputiti zamjerke. Jednako školovani i neškolovani; grijesni i oni što drže, da su bezgrijesni; svi bismo se dobro trebali u ogledalu promotriti.

Ovom prilikom ne bih nabrajao propuste, nehaj i neznanje kao zbir pukih

PROMIŠLJANJE MORALNIH I MISAONIH VREDNOTA IZVAN VREMENA I PROSTORA

OTKLONI SLABOSTI

istina iz naše prošlosti ili sadašnjosti. Ostavljam to marljivim zapisivačima iz prošlosti i popisivačima iz sadašnjosti.

Jedino što mi nije drago, jest istina da su mnogi zapisivali ili danas opisuju ono što su drugi propustili ili zgriješili, a svojih se nedostataka nisu voljni dotaci. A manjkavosti u međudobnosima i nedovoljnosti u valjanom životu susrećemo i vidimo na sve strane.

Iz svega toga dvije mi se grupe slabosti čine posebno značajnim. Nevoljnost i polumorala naših školovanih i nerazumijevanje ali i neispravljivost naših neškolovanih ljudi. Među školovanim se razvila čudna »filozofija« po kojoj je najbolje ne miješati se mnogo u zajednička zbijavanja. Uvjerenje, da je bilo koji dogadjaj ili previranje u društvu, dobro samo sagledati, a iza toga se, koliko je moguće, što više izmaći i nesudjelovati — smatra se dokazom dobrog odgoja i velike pamet. Takav vid ponasanja uočljiv je na svakom koraku, a nije rijekost, da se takav odnos preporuči mladim osobama i dragim prijateljima. Prebacivanje brige iz zajedničkog života na nekoga drugoga drži se posebnom životnom mudrošću.

Da je to znak manjkavog morala gotovo da se i ne pomišlja, pa sam pri nuden istaći sljedeće: moral se sastoji od četiri medusobno ovisne vrijednosti. Nedostatak bilo koje od njih oduzima moralu jedrosti i punoču te ga čini više moralnom predodžbom nego is-

tinskim moralom. Dopustite, nabrojtuću sve četiri moralne sastavnice. Najprije kod čovjeka je nužna sposobnost moralne spoznaje. Zatim je važno, da se svaki pojedinac razvrsta o prihvaćanju ili odbijanju moralnih nazora. Treća sastavnica moralna je moralna odluka tј. da pojedinac ili grupa stupaju u obranu ili provedbu moralnog zahtjeva. I četvrto je da čovjek svojim djelovanjem izvede moralni čin.

Nažalost, mnogi naši školovani ljudi znaju što je moralno i potiho nose simpatije za moralne istine, ali isprsiti se pa odlučiti braniti i provesti moralnu radnju najveći broj se ne usuđuje. Da pače, dati do znanja, da radi osobnog mira dopuštamo i trpimo radnje mnogih naopakih čudi i karaktera, izraz je uobičajenog ponašanja. Tako ohrabrujemo sve vrste siledžija i ostavljamo osamljene mali broj hrabrih a ujedno čestitih gradana. To onda stvara nesigurnost u životu, remeti užitke na teško stečenoj imovini, dovodi u praktičnu sumnju čestiti odgoj mladih i razvija uvjerenje, da se lagodnije živi pljačkom i nametima nego zalaganjem i poštanim radom. Odlati mi blijedo izgledaju svi intelektualci, što se samo zagonetno smješkaju ili navodno ne osvrću na sve ružno i tužno što se oko njih, u gradu zbiva. Razvilo se umijeće živjeti sa stavom da se zna što je ispravno, ali se ne zauzimati za njega. Polumorala, poluintelektualnost i svaka druga nedodjenost uzdignuti su na razinu misaone genijalnosti i društvene vrijednosti koja polaze pravo na visoki ugled. A zapravo, to je duhovno tlo i društvena klima pogodna za nicanje i razvoj korova. Jednako će pred potomcima biti odgovorni militavci kao i nametljivci.

Drugo što mora zabrinuti kod naših učenih ljudi jest brza i laka uvredljivost na sve neukuse, pakosti i nevjerici što k njima odapinju naši neuki kao otrovne strelice i bez ikakvog obzira. Jedan primjer iz ranijih godina čini mi se vrlo zgodnim da se brzo razumije o čemu se može raditi. Dopustite prepričat ću ga, kako se dogodio i svoje viđenje iz onog vremena. Mlad, školovan čovjek učinio je čin pažnje i pomoći drugom čovjeku što se našao u društvenoj nemilosti. Njegov čin, premda plemenit, prema nesretniku, nije dobio odobrenje službenе javnosti, pa je i on sam završio pod optužbu. Nitko od svjedoka, nitko od članova »časnog« društvenog tijela, nitko iz »jedne ispravne« partije niti jedne riječi razumijevanja, a kamoli obrane za ovog čovjeka. (Mnogo puta se je nastojalo oko čovjeka stvoriti lošu društvenu klimu prije nego ga se izvede pred sud. Taj »recept« poznat je iz bizantskih i rimske vremena.) Već to me se duboko nepovoljno dojnilo, ali jad je bio u mojoj duši još veći kad sam im u očima opazio jedva suzdržanu radost što će srušiti nekoga tko ih je svojim marom i sposobnostima pretekao, premda je za sve u životu ulagao ogromne napore. Mnogi su imali u mislima samo nasladu, da ruše njega, »trulog intelektualca«, fakultetljiju; rasla je želja oboriti ga s nogu pa mu se poniženom i bačenom u prašinu s ruganjem i prezirom nasmijati.

Nisam izdržao i kliknuo sam: »Bože, Bože, zar rušeći njega ne vidite da rušite njegova oca koji je čitavog života u spavanju pod glavom imao hrastov trupac umjesto jastuka? Zar gubite iz vida, da su mu brat i sestra žuljavih ruku zaradivali i slali oskudni dinar za školovanje. I zar figura njegove matere nije teško pogrbljena od još težeg rada, pa tko zna od kada?« Uhvatio sam živi snimak u svome mozgu kad je jedna zavist i jedna pakost htjela njega uništiti, a njegove najbliže doživotno učviliti. Čuvajmo se svoje niskosti, bez obzira na to u kakvo je šareno ruho želimo obući, od političkog do vjerskog; od uzajamničkog i poznaničkog do slu-

čajnog i prigodnog. A u ovakvim postupcima moguće je zateći mnoge naše nevele ljudi, koji kao da nisu svjesni koliko je takvog nešto nedopustivo. Ili još gore; razvilo se i ozakonilo pravo, uvela se neskrivena praksa, da je vrlina sve psovati, otvoreno napadati, obezvrijediti, zagorčati drugome život poljuljavši mu i ono malo sigurnosti u sebe što ju je jedva izgradio. Slažem se, da pod takvim prilikama sve što je nježno i vrijedno dobiva jednu jedinu želju: pobjeći odavde.

Tako osiromašujemo u svom nacionalnom biću za sve ono što je duhovno, učeno, uljudno, mekano u duši i skromno u zahtjevima. I ne treba mnogo, da jedan narod ili jedna sredina biološki izmjeni lice, osiromaši. Kako to izgleda nek' mi posluži primjer jednog maloga grada od prije četrdeset godina. U svakoj generaciji radele su se u njemu brojne ljepotice. Rumeni obrazzi, istaknuta prsa, uspravan hod, prodoran a opet nježan i lagano zvunjen pogled, sklad grade i pokreta činili su od njih svaku čistim zlatom i velikim darom u prirodi. I sve je to mirno teklo od pamтивjeka jer su tu rodene i tu ostajale, živjele i radele. A onda pojavili su se bogati, zakonom pomagani, ali nježnosti gladni i bezobzirni... poženili ih i razvukli po nekim drugim prostranstvima. Tek ovih dana vidim, stasaju u tom gradiću nove ljepotice, ali pojedinačna pojava će dugo biti blijeđa slika onog negdašnjeg. Učinimo sve, da nikad više ne izvozimo niti svoje balvane od našeg ukrasnog hrasta, a kamoli da protjerujemo svoje učene i olako puštamo svoje ljepotice. Neka tome iščeznu uzroci i opravdanja, pa bilo da se radi o teškim domaćim prilikama ili privlačnom šarenili i ugodi u tudini. Ne zaustavimo li to ništa nas ne čeka dobroga.

I treća značajka o kojoj želim govoriti jest, da se dopustimo podučavati i naučavati. Sviše smo uvjereni, da sve znamo, da smo za sve sposobni. Sviše zavaravamo sebe, da smo u svijetu najbolji. Postanimo svjesni, da smo neprilagodljivi kad se treba podvrići učenju, da nam je samouvjerenima i kruto ponosnima neugodno prihvatići istinu da mnoge stvari ne znamo. Zato ističem, da na jednom štivu

možemo složno početi graditi zdrav život u Hrvatskoj; jednako učeni i neučeni. Evo toga kratkoga štiva, pa vas molim za malo pažnje i stripljenja.

Prof. dr. B. Horvat u jednoj svojoj knjizi pokušavajući pronaći najdublje želje i potrebe u čovjeku za stvaralačkim radom citira CP Alderfera (Amerika): »Zadovoljenje potreba razvoja ovi si o pronađenju mogućnosti da se bude u potpunosti ono što neka osoba jest i da se postane ono što je objektivno moguće.«

Vrijednom profesoru Horvatu vječnom tragaču, nezadovoljniku s postojećim, zagovorniku ali i poricatelju bivšeg društvenog sustava želim reći, da nije po ovaj nauk trebalo ići u daleku Ameriku. O istoj stvari, puno ranije a daleko nježnije i ljepše govorio je velikan hrvatske medicine prof. dr. akad. A. Stampar, koji bijaše i prvim predsjednikom Svjetske zdravstvene organizacije.

»Nije dovoljno, da čovjek stekne znanje, jer ga to samo neće promijeniti. Psihologija nam daje druge motive za učenje, za promjenu stava i ponašanja. Nikakvo učenje ne može uspeti ako se ne uvaže sljedeći motivi, koji su duboko usadeni u svakog čovjeka...«

1. Svaki čovjek ima potrebu da ga se cijeni i voli.
2. Svaki čovjek ima potrebu da doživi uspjeh u radu.
3. Svaki čovjek ima potrebu da mu se prizna vrijednost i da u svojoj grupi dođe do izraza.
4. Svaki čovjek ima potrebu da ga grupa prima i da njoj pripada.
5. Svaki čovjek ima potrebu za sigurnošću, da ne bude emocionalno povrijeđen.
6. Svaki čovjek ima još i bliskoške motive, koji se odnose na glad, žđ, bol, umor i spol.

Kako god primitivan čovjek bio i ma gdje on živio, on može nešto naučiti i promijeniti se ali samo ako ga volimo i cijenimo.

Stručnjak ima vrijednost samo ukoliko je i učitelj, a učitelj može biti samo onaj koji može voliti i cijeniti one, koje uči.«

GRUPA OPĆINE ŠIBENIK

GRUPA OPĆINE LIVNO

P R E P O R U K A

Svi klubovima i zajednicama Šibenčana u domovini i svijetu

Svi klubovima i zajednicama Livnjana u domovini i svijetu

za međusobno upoznavanje, povezivanje i suradnju na svim razinama između Šibenčana i Livnjana

Providnost nas je u najtragičnijim trenucima zbljžila, neka nas više ništa ne otrgne iz njezinog zagrljaja!

Kad se zločinac primakao Krešimirov gradu, kad su ga brojni i najbliži otpisali, a četnici zasipali razaračim streljivom, sve od rođilista do grobišta, pred gradskim vratima, pod granatama, pojavili su se livanjski kamioni. Doveli su hranu, odjeću, sanitetski materijal... koliko god je taj tovar bio dragocjen, Šibenik je više značio prepoznatljiva livanjska poruka: Krešimirov grade, nisi sam! Šibenik je prvi nanio najstrašniji udarac srpskoj armiji. Na Šibenskom mostu zakucala je njezina smrtna ura.

Kad je u travnju 1992. isti zločinac, istom mržnjom i istom silom usmjerio svoje horde k Livnu, Šibenčani su prvi reagirali. Bili su sudobnosno brzi, brzi od vremena, brzi od zločina. Sve ostalo će reći povijest.

I kad su sve prometnice bile blokirane, jedna je bila stalno otvorena, ona na crti srca između Šibenika i Livna. Gradovi i ljudi su se prepoznali. Prepoznajte se i vi, silo gdje da ste, i pritecite jedni drugima i u nevolji i u radosti, a vaši matični gradovi već poduzimaju jasne korake na cesti k budućem zajedničkom boljštu. Gospodarska i kulturna suradnja već stvaraju svoj jasan profil, a međusobna iskrenost i povjerenje znakovi su našeg prepoznavanja.

Uz štovanje i tople pozdrave svima vama!

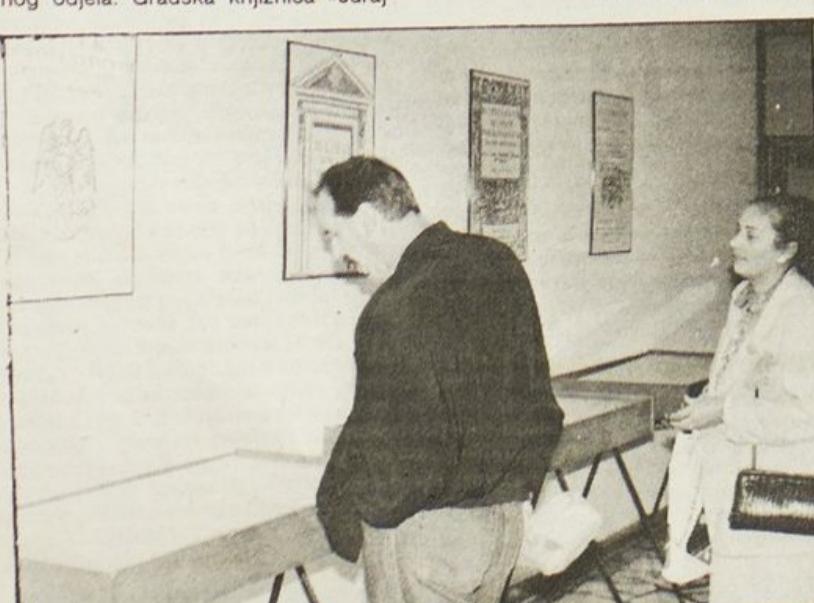

Prezident M. Šibenik
P. Šibenik
M. Šibenik

Predsjednik SO Livno
Marko Šaković
M. Šibenik

Župan Šibenik-Knin
M. Šibenik

IZ ROGOZNIČKOG "GALEBA"

USPJEŠI OBVEZUJU

Od ukupno 30 medalja koje se moglo osvojiti na državnim prvenstvima u mačevanju (U Splitu su održana dva ekipna prvenstva: jedno u floretu i sablji, a drugo u maču i sablji te u Zagrebu pojedinačno prvenstvo) mačevaoci i rogozničkog "Galeba" osvojili su devet. Uz to čak su tri njihova natjecatelja dobila međunarodne kaznice što znači pravo pojavitivanja i na međunarodnim natjecanjima, a osim medalja na ovim su

državnim prvenstvima dobili i pet diploma (dakle četvrta i peta mjeseca za koje se ne dodjeljuju medalje). Na posljednjem prvenstvu održanom u Zagrebu prošlog vikenda djevojke su im osvojile srebro u juniorskoj i broncu u seniorskoj konkurenciji u disciplini floret.

Otišli — smo — kaže nam predsjednica kluba "Galeb", Vedrana Stočić — u Zagreb sa samo dva odjela i bez novca za povratnu kartu. No, tamo smo odmah na-

šli sponzore pa nam je recimo Aleksandar Petrović platio povratnu kartu, privatno poduzeće "Grafoplast" nam je platilo noćenje a "Nada Dimić" nam je obećala izraditi posebne trenerke sa našim imenom i imenima sponzora. Na temelju ovih naših uspjeha dobili smo organizaciju prvenstva iduće godine u sablji a bit ćemo također domaćini i memorijala PINTARIĆ koji bismo također organizirali na redne godine. I još nas jedna zna-

V. Stočić

čajna organizacija čeka — to je internacionalni kamp za trenere na rednog ljeta.

Malo se bojim toga što smo postigli, jer to obavezuje — kaže nam trener mladih mačevalaca iz Rogačnice, Andraš Besedeš. Sve do prošle godine radilo se na otvorenom, a sad smo dobili prostorije doma kulture. Istina, ni tu nemamo ni prozora ni ključeva, ali ipak imamo krov nad glavom. Najteže nam je što imamo tako malo rezervita zapravo samo ono što roditelji sami kupuju djeci a na natjecanjima nam drugi posuduju što je zaista teško i za djecu i za mene. Ove godine obavezno moramo nabaviti nekoliko odijela, a djeca su nam talentirana i s njima nema problema. Trebamo podršku mjeseta i općine za sve što namjeravamo raditi dalje.

J.P.

TENIS TURAJLIĆU PRVENSTVO

Minule srijede na teniskim terenima na Šubićevcu završilo je otvoreno tenisko prvenstvo šibenika za muškarce. U jakoj konkurenciji od trideset i dva tenisača, turnir je osvojio Vlado Turajlić, a drugi je bio šesnaestogodišnji Ivan Tomašić. Na teniskim terenima na Šubićevcu u tijeku je prvenstvo učenika osnovnih škola, na kojem su također prijavljena trideset i dvojica igrača.

(Snimio: R. GOGER)

Društvo arhitekata Šibenika raspisuje opći javni, regionalni i anonimni

NATJEĆAJ

za izradu idejnog arhitektonsko-urbanističkog projekta vjerskog kompleksa na brdu Oklit kod Vodice.

Investitor natječaja je župa sv. Križa u Vodicama, a raspisivač Društvo arhitekata Šibenika. Sadržaji koji moraju biti obuhvaćeni idejnim projektom su: crkva-svetište na isto poziciji (vrh brda) gdje je današnja crkva Gospe od Karmela, razrušena u domovinskom ratu 1991. godine; urbanističko rješenje pješačog puta od podnožja do vrha brda s kapelicama Križnog puta; prateći vjerski objekti edukativnog karaktera na primjernoj udaljenosti od objekta te urbanističko rješenje sadržaja svjetovnog karaktera potrebnih za prijem oko 5000 ljudi u trenucima hodočašćenja crkvi.

Natječaj je jednopočasni i regionalni te se raspisuje za područje šibenske biskupije (općine Šibenik, Drniš, Knin i općina Trogir do naselja Marina). Natječaj se provodi sa svrhom iznalaženja optimalnog rješenja sakralnog kompleksa prema kojem će se izraditi izvedbeni projektna dokumentacija do konačne izvedbe.

Pripreme rade ocjenjivati će ocjenjivački sud u ovom sastavu: predsjednik suda don Franjo Šimat (vodčki župnik), potpredsjednik suda Tomislav Relja, arh. teh. te članovi mr. Gustav Červar, d.i.a., don Ante Ives (biskupija Šibenik), Pavle Roca, prof. likovnih umjetnosti, Kažimir Hraste, akademski kipar, Josip Mateša, predstavnik vijeća župe sv. Križa te rezervni član Ante Čorić (predstavnik župe Vodice).

Izvještici su: Slobodan Skračić, d.i.a. i Ivo Špriljan, d.i.a. Početak roka za izradu radova teče od ponedjeljka 26. 10. 1992. godine što je ujedno početak roka za podizanje podloga. Rok za podizanje podloga ističe u ponedjeljak 2. 11. 1992. godine do 14 sati.

Podloge se podižu uz novčani poilog od 7000 HRD u prostorijama Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Šibeniku, svaki radni dan od 7 do 14 sati. Rok za predaju radova ističe u ponedjeljak 28. 12. 1992. godine do 14 sati, a ako navedeni dan bude praznik rok se pomiče do prvog radnog dana. Radovi se predaju tajniku Društva arhitekata u Zavodu za zaštitu spomenika kulture u Šibeniku. Nagradni fond natječaja čine tri nagrade: prva u visini 1400 DEM, druga u visini 950 DEM i treća u visini 650 DEM, a otkupa nema.

Visina obećanja za pokriće materijalnih troškova izrade rada iznosi 50 DEM. Svi iznosi u DEM revaloriziraju se na dan isplate. Raspisivač — Društvo arhitekata Šibenika izjavljuje da je navedeni natječaj raspisan u skladu s Pravilnikom o provođenju natječaja s područja urbanističko-arhitektonskog stvaralaštva (SAH) 1980. godine.

PISMA UREDNIŠTVU

Kič izložba kič predmeta

Od 8. do 15. listopada u Domu omladine u Šibeniku bila je otvorena izložba običnih svakodnevnih predmeta što ih estetičari zovu kič predmetima. Prvotna zamisao i do dan prije otvaranja tako treirana, zadnji čas je strpana u trećinu planiranog prostora, pa je tako zbijena i osakačena ostala surogat, nadomjestak izložbe. I tako sama izložba postaje kič "Kič u predmetima svakodnevne upotrebe". Jedna posjetiteljica je rezignirano utvrdila: "Pa Šibenik je ipak grad! I to da je prostor za izložbu?"

Možda... možda jednom i Šibenčani postanu gradani svojeg grada i sve što se u gradu događa bude baš njihovo.

Zašto su izloženi svi obični predmeti? Što je u njima posebno, čudno? Obični predmeti zato jer je najlakše početi vrednovati ono što nas svakodnevno okružuje. Za izložene predmete jedni kažu da su bezvrijedni, drugi slaudunjavu su, šareni, imitacije, kopije itd. I sve je točno!

Izloženi darovi prirode, cvijeće i voće, izrađeni od šarene plastike do perfekcije točno, lišavaju nas užitka u prirodnoj mjeri pravoga. Predmeti koji imitiraju materijalom i lošom tehničkom obradom visoko vrijedne materijale kao što su slonova kost, kristal, peruljan, i sl. zanemaruju karakter izvornog materijala i njegovu obradu. Lepišava čapljica izrađena u drvetu, statičnom i čvrstom materijalu jednaka je ideji izrade serijskih figurica galebova

u dalmatinskom kamenu. Afrička maska izrađena u Slavoniji i prodavana na Jadranu kao hrvatski suvenir, nosi obilježja romskog portreta autora, a što mi Hrvati imamo s afričkom maskom zajedničko? Predmeti u kojima je evidentan nesklad između forme i funkcije, pretrpanost likovnih elementima iz kojih se ne vidi poruka, neadekvatni i pretrpani ukrasima mnogi se predmeti nude kao umjetnička tvorevina obogaćena funkcionalnošću, a neki detalji nam se nude kao isječci vrijednih kreativnih umjetnosti, ali su loše i površno kopirani. Nekad unikati, a danas u tisućama kopija preplavljaju domove plastični "vezovi" bez kreativnosti i individualnog izraza vezilje. I još niz predmeta problematične vrijednosti koji nam se nude "iz društva izobilja" a danas već pune i naše prodavaonice, predmet su bili i informativnog predavanja održanog prigodom otvaranja izložbe.

Predavanjem se željelo samo probleme spomenuti pa je za očekivanje da će u nadolazećem vrijeme problem kiča biti rasvjetljen i s estetskog, sociokonomskog, psihološkog, etičko-moralnog aspekta. Predavanje je završeno optimističkom mišljom teoretičara umjetnosti Abrahama Mola "Kič nije destilirana glupost, on ima i pedagošku vrijednost jer se pomoću lošeg učuka dolazi do dobrog!"

Ako je tako, onda je ovaj surogat izložbe imao nekog smisla!

N. ANTUNAC
Šibenik

OBAVIJEŠT

Izborna godišnja skupština Hrvatskog liječničkog zbora, Podružnice Šibenik, održat će se 29. listopada 1992. u 18 sati, u predavaonici na poliklinici.

HLZ
Podružnica Šibenik

MALI OGLASI

TELEFON: 25-606

PRODAJEM kuću u Šibeniku, blizu mora, mogućnost poslovнog prostora, pristupačna, dobar pogled, III je mjenjam za parcelu uz more. Javiti se na telefon 23-466. (2128)

PRODAJEM hrastovu građu za krov. Javiti se na telefon 059/85-643. (2130)

PRODAJEM "stojadina", registriran do 6 mjeseca 1993. godine u dobrom voznom stanju, godina proizvodnje 1974. Javiti se na telefon 24-007. (2131)

MIJENJAM kuću, 3 etaže, 14 x 11, sa 4000 četvornih metara voćnjaka u Banja Luci za odgovarajuće bilo gdje u Hrvatskoj. Javiti se na telefon 9949-9131-15027 III 33-304. (2132)

IZNAJMLJUJE se jednosoban stan površine 40 četvornih metara, prizemlje. Javiti se na telefon 28-444. (2133)

IZNAJMLJUJEM kiosk na novoj tržnici. Interesirani neka se javi Ruži u kiosk broj 19. (2134)

ZADAR-ŠIBENIK: mijenjam trosoban stan u privatnom vlasništvu, površine 81 četvorni metar u Zadru za odgovarajući III dva manja u Šibeniku, može i kombinacija. Javiti se na telefon 059/23-297. (2136)

POPRAVLJAM strojeve za pranje rublja, bojlere, termoakumulacijske peći. Javiti se na telefon 28-277. (2137)

KOŠARKAŠKI klub "Šibenik-Zagrebmontaža" traži dva dvoposobna namještene stana. Informacije na telefon 22-522 III 29-788 svakog dana od 7 do 14 i od 18 do 20 sati. (2138)

MIJENJAM dvosoban stan na Šubićevcu, površine 50 četvornih metara za odgovarajući III veći. Javiti se na telefon 29-040. (2135)

PRODAJEM šivači stroj, endlericu, marke "Singer". Javiti se na telefon 27-521. (2143)

PRODAJEM oranicu, područje Bakče, blizu Kvanja. Javiti se na telefon 22-501. (2144)

KUPIJEM stanarsko pravo u Šibeniku. Cijenjene ponude na telefon 28-435. (2145)

IZNAJMLJUJE se poslovni prostor, površine 64 četvorne metra, u strogom centru grada (kod Kazališta). Informacije na telefon 23-772. (2146)

IZNAJMLJUJEM jednosoban III dvosoban stan s posebnim ulazom i dvorištem. Može za poslovni prostor ili tih obri. Javiti se na telefon 38-371. (2147)

MIJENJAM teren sa srednjom dokumentacijom za stan ili stariju kuću u centru grada. Ponude na telefon 23-601.

IZ MATIČNOG UREDA

ROĐENI

Dobili kćerku: Žarko i Milka Malenica, Zoran i Marica Bakmaz, Jozo i Dragica Gavrić, Zoran i Irena Radović, Dario i Sladana Pešić, Zoran i Lidija Živković, Ante i Suzi Vatačić, Željko i Gordana Računica, Ivo i Sandra Šikić.

Dobili sina: Milivoj i Ismerija Olivari, Josip i Katica Klaric, Jure i Kristina Bogdan, Nikola Mikić i Danica Svirčić, Jozo i Marina Anić, Davorka Grcić, Branko Pešut i Bisera Ferhatović, Marijan i Dilja Ljumežić, Andelko i Verica Lepur, Ante i Ljudmila Županović, Branimir i Biljana Marić.

VJENČANI

Iris Ninić i Zoran Živković, Anita Bulat i Ivica Junaković, Marija Dujić i Marijan Dujić, Linda Antolos i Drgan Popović, Božena Slavica i Joso Anić, Branka Ivas i Željko Aleksić, Dajana Bolančić i Mladen Plavčić, Nena Vidović i Ivan Marijanović, Nives Furčić i Emil Sulje.

UMRLI

Mate Grgić (80), Ljubica Lovrić (80), Joso Gojanović (78), Vice Čaleta-Car (69), Marijan Škugor (78), Ivan Crljen (57), Mare Jurlin (85), Ana Kalpić (55), Petar Vučenović (64).

U SJECANJE

na našeg dragog muža, oca i brata

PAŠKO RORA

17. X. 1990.

— 17. X. 1992.
Vječno ćeš živjeti u našim srcima, a uspomena na tebe bit će protkana na našom ljubavi i zahvalnosti za sve one lijepje dane koje si nam poklonio.

Tvoji najmiliji: Ruža žena, Vojmir sin, Živana kćerka te unučad Toni, Andrej i Ines koje si tako volio. Počivalo u miru Božjem.

ZATIRATELJI HRVATSTVA SAMO MIJENJAJU BOJE

Nama je potrebna borbeni, agresivna obrana slobode. Sloboda se ne može održati puštanjem, ona zahtjeva budnost, ratobornost, stalni duh borbe.

Iako je te rečenice napisao Leszek Kolakowski — zasigurno bi ih, na ovim našim razmedima, mnogi (ili barem neki) potpisali kao svoje. Jer je jedina (i prava) ISTINA, bez obzira na takozvane dnevnopolitičke ustrebe, da se NE MOŽE DEFENZIVOM obraniti slobodoumije bilo koje vrste (to jest obilika) ono bilo. Sve se, zapravo, svodi na ovako ili onako (a to znači različito) razglabljajanje istine koju je još davne 1868. godine izrekao OTAC DOMOVINE dr. ANTE STARČEVIĆ ustvrdio: »Ova naša stranka sudi da joj je vrijeme nastaviti svoje dosadašnje poslovanje. Kako je znano, ovo je poslovanje: SKIDATI KRINKE onim,

koji su naš narod kojekakovimi načini i sredstvi TURNULI DO PONIŽENJA I NESREĆE, ter nastoje da ga u tome stanju drže. Na zakonitu temelju stojeć, braniti ili iskat, pravnim načinom i pravičnim sredstvima, SVETA PRAVA NAŠEGA NARODA I NAŠE DOMOVINE. Mislim da se naznačenome ulistinu nema što pristaviti (to jest nadodatiti) jer, kako je to više puta iskazao i hrvatski poglavari Franjo Tuđman, za svetu i vječnu Hrvatsku ništa nije teško uraditi. A da su neki na toj dugo stazi dali (ili davali) mnogo više od drugih svjedoči i nedavno objelodjena edicija »HRVATSKI MUČENICI« kojoj je moto Gandhiljeva izreka da se »njedna zemlja nije nikad uzdigla a da nije bila pročišćena uognju patnji«. Kad sam o toj ediciji razgovarao s jednim »drevnim Šibenčaninom«, inače trenutno tzv. dobrostojećim intelektualcem (s obzirom na njegov

SADAŠNJI odnos spram hadezeovske šibenske vlasti!) reče nam da ne-prestance trpamo (to jest »uguravamo«) sumnjive ljudi kao potkrijepu svojih (reče — osobnih!) tvrdnji. Pa kako uistinu jest tako, kako nam se zbijala prizivlje neke koji nisu vazda istosmjerni aktualnim obnašateljima IPAK HRVATSKE VLASTI — reći ćemo: Časni, a sad već pokojni Ante Paradižik, jedan od čelnih ljudi hrvatskih sveučilištaraca nositelja i pobornika »HRVATSKOG PROLJEĆA« na jedan je upit otpovrnio: »Moji bližnji često se pitaju, zašto mene progone? Možda zato što mi je otac bio u vojsci i poginuo u Bleiburgu«. A zna se da bleiburske žrtve uvijek smetaju onima kojima nije po volji ni uvodna misao mudrog Kolakowskog. Zatiratelji hrvatstva samo mijenjaju odore.

Dabome.

SPOZNAJE

OTISCI NA STAZAMA DOMOLJUBLJA

Nijedan zločin što ga čovjek čini za svoju slobodu ne može biti tako velik, kao zločin onih koji mu slobodu uskrajuju. Tako je promišlja E. Fromm, pa iako to njegovo mudrosvljivo možda i nije istotično (barem nije sasmiš) s temom koju razglabamo — ima mu, daboome, mjeseta. A radi se, ukratko, o tome da smo ovih dana susreli (i bilo nam je drag, uistinu drag) jednog šibenskog tzv. prvorazglednika, čovjeka kojemu se ne može pristaviti da je IKADA BIO VAN STRUJA ŠTO IH JE UKROTILO KOMUNISTIČKA ORTODOKSIJA. I baš zarad toga bi nam drgo ono što nam ispravljeno. A rekao je, otrplike, ovo: Sin mi je još u vojnici i kao mladom čovjeku ponekad mu te stege idu na živce. Reče jednom da mu je dosta svega. A što

sam mu, prijatelju moj, mogao reći drugo od istine da je u vojnici ne radi toga da brani hadezeovsku vlast i vrhovništvo, već je pušku prigrlio stoga što brani JEDINU DOMOVINU. I razumjeli smo se. Ja sam, to znaš, partizanski borac, ali DANAS, i dok je ovačko, ako ustreba s hrvatskim ču meni dragim uvijek grbom braniti sveto ogњište Hrvata. Upoznao sam četnike (i one skradinske!) i tu dileme nema.

I to je ono pravo. I to je ono veliko. Van (ili izvan) ideooloških nagnuća uistinu je za ushićenje ČINJENICA DA 95 POSTO HRVATA DANAS ISTOTRACNO RAZMIŠLJA O ONIMA KOJI NAM JOŠ UVJEK RADE O GLAVI. Nekad sučeljena — s puškom u ruci — čak i brača, danas su svjedoci veličajnosti (i to,

na golemu sreću nije fraza!) da djeca i unuci NEKADAŠNJIH partizana i ustaša složno (i bez iole osvrtnja na prošlost!) brane svetu zemlju Hrvata. A to je zasigurno najbolje i najizdašnije jamstvo da se više nikada neće vratiti vrijeme (koje su STRANCI podupirali) da Hrvat diže ruku na Hrvata. Na našim stranama rast će stotine cvjetova, i neka ih bude još više, ali kukolj — bez obzira na to koje vrste bio — valja baš zarad toga nemilosrdno iščupati! Onome kome je ovo (samo) REZERVNA DOMOVINA, onima koji »ovde« siju a Boga mole da kiša padne na zemlju preko Drine i svim drugim zlosretnim inačicama valja zatrvi glavu kao otrovnoj zmiji. Legije hrvatskih mučenika zaslužuju miran san. A grobovi opominju da su zvijeri još uvijek među nama.

OBILJEŽJA

UZDIGNUTE GLAVE PRITAJENIH ČETNIKA

Zaborav, također, može biti duboki oblik pamćenja. Kome pripada autorstvo te mudre pukke bome da nije toliko važno. Nit je, da se razumijemo, odviše značajno što je namjenjeno (pod pretpostavkom da neprestance čita ove skromne osvrte) čovjeku kojega se, barem prema nekim znacima, može ubrojiti u kategoriju onih spodoba koje gnusno mrze ama baš sve što je hrvatsko. Pa mi ta četnikolika spodoba, koja ni svoga brata »troprištava« ne cjeni više od macjeg izmeta, tu nedavno, u jednom potpisanim pismu (premda i nismo sasme uvjereni da ta potpisana velikosrpska gadilj-

vost može imati produ na tržatu genocidnog verbicida!) kao prebacuje da mrzim Srbe i sve što je srpsko. I sve to, vell on tako, zarad onoga što njegova polubraća (a ne — to su prava braća!) uradile mojim zavičajnim Konavliama. Pa sam kao ustaša — jer o tome se u bilo radilo — konačno, nakon duge pritajice, PISMENO DOZVOLJENJE ŠTO SAM I KAKAV SAM! I da smo takvi, mi dolje na završnom ulomku (ne računajući otetu Boku kotorsku, daboome) južnohrvatskog prostra. Ako je borba za slobodu ustavio (a bila je, da ne bi bilo lole ogredal) onda i jesmo, zašto ne?! Samo je malo nezgodno što kroz današnja zbiljanja »cijenjeni« doseljenik u hrvatski Krešimirov grad ne zna PODATKE I (NEKE) ČINJENICE. Pa mu se može dati na uvid dvije edicije iz kojih će saznati koliko je (da se,

RAŠČLAMBE

RAZVOJBE

»TURISTIČKI OBILASCI« ZAVIČAJNIH ZGARIŠTA

Hoću da budem čovjek, borite se sa mnom ljudski. Ta dervišjada Meše Selimovića bome da se (i) danas može okrstiti aktualnom, to jest priležnom zbivanjima na ovim našim, to jest šibenskim, prostorima. Premda bi pisac ovih raščlambi imao osobnog razloga za kakvo-tako radovanje (jer o nekakvom ushićenju nema ni govora!), dobrano zbog toga što srpsko-crnogorska bagra napušta jug Hrvatske, ako se čovjek osvrne oko sebe onda mu biva (to jest postaje) jasno da susprez nije naodmet. Eto, u zasad jedinom južnohrvatskom (ili dalmatinskom) dnevniku čitamo parometna (i razložna) ustvrdjena: »Kome pada na pamet tako cinična zamisao da se ovim gubitnicima OBEĆANI POKRATAK pokušava kompenzirati nekakvim »turističkim obilaskom« nijehovih zgarišta, ruševina i razvalina nekadašnjeg života kojim danas gospodare neke nove gazde što su se za to »pravilo« izborile oružjem i silom. «U tako malo riječi zbijlo se puno istina (UOKVIRILA SE SVA ISTINA!), našao se čemer i jad tisuća onih kojima je povratak u Čistu Veliku, Sonković, Piramatovce ili Rupe uistinu SAMO TEORETSKA MOGUĆNOST, takva je bogme zarad ČINJENICE da se ne može obitavati na

PRIJETVORNOSTI

»Demokratsko ruho« bajnih ortodoksaca

Ljudi su naprsto deformirani, pa će do potpune demokracije u Hrvatskoj proći još bar nekoliko godina. Teško je, naime, imati demokraciju bez demokrata, a demokrati se ne radaju nego odgajaju, i to ne dekretima ili u školi. Treba pričekati nove naraštaje koji neće biti opterećeni totalitarizmom. Premda takva prosudba jednog hrvatskog tzv. ratnog emigranta i nemora biti — zelimo li opstati objektivnim — valjan utrik u razmišljanju o slobodarstvu — ipak je posvemu preuzimamo. Jer je izrečena srcem i razumom i nije »nabiljena« putokaznom osvetoljubivošću. Pa kad smo, sjećamo se toga, prije nekoliko mjeseci u nazočnosti jednog blivog tzv. ortodoksnokomunističkog funkcionara bili slobodni (a zarad čega ne bismo bili, Bože moj dragi!) izjaviti da bi se NOVOPEČENI DEMOKRATE SA ŽDANOVSKO-SUDITEJSKIM PEDIGREOM moral odreći govorjenja u ime ISTINSKE DEMOKRACIJE (jer su svikli, ili bili inicijatori, »demokracije« Bleiburga i Golog otočka) — vidjesmo (na tzv. debelom obrazu) da mu nije bilo